

Land en Boschzigt in 's Graveland is een inspirerend voorbeeld van een biodynamische tuinderij met 100% lokale afzet, veel handenarbeid en weinig gebruik van machines.

Kleine bio boerderijen zijn de redding voor het klimaat

Wetenschapper en biodynamisch akkerbouwer Meino Smit is gepromoveerd op de duurzaamheid van de Nederlandse landbouw. Zijn conclusie? Als we de klimaatdoelstellingen van Parijs willen halen, moet het landbouwsysteem volledig op de schop: minder machines, meer arbeid, kleinschalige bedrijven, lokale afzet. Zijn ideeën vallen in goede aarde bij pas afgestudeerde biodynamische boeren. Maar hoe komt deze nieuwe generatie boeren aan landbouwgrond?

Op jonge leeftijd wist Meino al dat hij boer wilde worden: 'Mijn beide grootvaders waren boer. Ik logeerde er vaak en heb het boerenvak bij hen in de praktijk geleerd. Na de middelbare school ben ik naar de landbouwuniversiteit van Wageningen gegaan en heb daarna diverse banen gehad. Op mijn vijfenveertigste heb ik samen met mijn vrouw de sprong gewaagd en ons huidige akkerland in Noord-Drenthe gekocht. We werken biodynamisch. De spirituele dimensie spreekt ons aan en deze vorm van landbouw is in potentie het meest duurzaam.'

Parijs

Als boer verbaasde Meino zich erover dat de huidige landbouw zoveel energie en grondstoffen nodig heeft. Zijn gedachte 'dit kan toch niet goed gaan?' was de aanleiding om in Wageningen te promoveren op de duurzaamheid van de Nederlandse landbouw. Naast het runnen van zijn akkerbouwbedrijf heeft hij in een promotieperiode van acht jaar alle processen in de landbouw doorgerekend. Het klimaatakkoord van Parijs nam hij als randvoorwaarde. Meino: 'Mijn vermoeden bleek juist. Als je de schade aan het milieu meetelt, heeft Nederland allesbehalve een efficiënte landbouw. Mijn grootste eyeopener? Dat het nog erger is dan ik dacht. Het is absurd dat dit landbouwsysteem bestaat.'

Boerentrekpaard

Waar bijvoorbeeld niks van klopt, is het mondiale heen-en-weer gesleep met voedsel. Meino: 'Nederland exporteert vlees, maar importeert ook enorme hoeveelheden vlees uit Zuid-Amerika. Dat zijn twee handelsstromen waar havens,

schepen, vrachtwagens, distributiecentra en asfaltwegen voor nodig zijn. De noodzakelijkheid, om al deze energie en grondstoffen te verbruiken, is er niet.'

De schaalvergroting en mechanisatie, die we daarvoor denken nodig te hebben, heeft Meino ook meegeteld: 'De productie van bijvoorbeeld een trekker kost energie en grondstoffen vanaf de ijzermijn, hoogovens, machinefabriek tot het netwerk van dealers. Als je dat vergelijkt met het boerentrekpaard, dat vroeger in de wei stond, is de landbouw enorm inefficiënt geworden.'

Kleinschalige bedrijven

Het is Meino gelukt om op wetenschappelijke gronden een duurzaam Nederlands landbouwmodel voor 2040 te schetsen. In een notendop komt het hier op neer: 80% minder vee, 90% minder verbruik van fossiele brandstoffen, meer arbeid, minder machines, meer boerenbedrijven en lokale afzet. 'Het gaat dan om kleinschalige bedrijven van vier à twaalf hectare,' aldus Meino. 'Het interessante is, als je streeft naar meer arbeid, dan vervalt de economische noodzaak tot schaalvergroting.'

Meino is uitgegaan van de huidige 1,8 miljoen hectare landbouwgrond waarmee we zonder import en export 17 miljoen Nederlanders moeten voeden: 'Toen heb ik het advies voor een gezond dieet van de Gezondheidsraad doorgerekend. Als we onze consumptie van dierlijke producten halveren, dan past dat dieet erin. We hoeven dus geen vegetariërs te worden.'

Grote voordelen

Meino heeft gerekend met opbrengsten uit de biologische landbouw: 'In mijn scenario worden er geen kunstmest en bestrijdingsmiddelen gebruikt. De enige variatie is biologisch of biodynamisch. Dat heeft grote voordelen: je lost de problemen met stikstof, fosfaat en biodiversiteit op en daarmee ben je tegelijkertijd allerlei regelgeving kwijt. Het huidige landbouwbeleid kijkt per probleem – met een grote bureaucratie als gevolg. Mensen die zeggen dat ik een Ot-en-Sien landbouw wil, hebben mijn proefschrift niet goed gelezen. Op alle fronten is het een efficiëntieslag, want ook de opbrengsten per hectare zijn in mijn scenario hoger dan die van de huidige landbouw.'

Zonder trekker

Het scenario van Meino valt in goede aarde

bij een groeiende groep boeren, die geen agrarische achtergrond heeft, en aan de Warmonderhof is opgeleid tot biodynamische boer. Daar is Meino blij mee: 'Het is belangrijk dat er veel mensen van buiten de landbouw instromen. Een omslag in denken lukt het beste als je nog niks weet van landbouw. Vanuit een nul-situatie kun je direct gaan werken zoals het in 2040 moet, dus zonder trekker, want dat is iets uit het oude systeem.'

Meino ontmoet soms jonge boeren met kleine bedrijven, die heel goed snappen waar het over gaat: 'De arbeidsverlichting zoeken zij in teeltsystemen, waarin de natuur zoveel mogelijk het werk doet. De koeien lopen zelf naar het voer, in plaats van dat je het voer naar de koeien brengt. Of eenden eten de slakken uit het gewas en bemesten tegelijkertijd het land.'

Het zou versterkend werken als er meer van deze mensen komen, aldus Meino: 'Het huidige landbouwsysteem veranderen, heeft iets van een strijd. Je gaat tegen de mainstream in. Dat moet je met elkaar doen, anders ga je ten onder.'

Stichting BD Grondbeheer

Hoe kan het aantal klimaatbestendige landbouwbedrijven toenemen? De huidige grondprijs is onbetaalbaar voor een startende boer. Daar heeft Meino ook ideeën over. Tussen 1999 en 2010 was hij voorzitter van BD Grondbeheer, een stichting die met donaties van burgers landbouwgrond aankoopt en zonder winsttoegmerk verpacht aan biodynamische boeren: 'De aanpak van BD Grondbeheer kan de systeemverandering versnellen.'

In het scenario van Meino gaat het om kleinschalige bedrijven. Dat maakt het haalbaar om een groot aantal nieuwe boeren aan land te helpen. Als veel burgers structureel meedoen, gaat het roer misschien nog op tijd om. Bovendien heeft deze aanpak volgens hem nog een ander pluspunt.

'In mijn proefschrift pleit ik voor een beschermde status van landbouwgrond. Het mag niet voor andere doelen worden gebruikt, zoals woonwijken, infrastructuur of zonneparken. Dat moet op politiek niveau worden beslist, maar BD Grondbeheer zou daar wel een bemiddelende rol in kunnen spelen. Landbouwgrond blijft landbouwgrond – voor altijd.'

Tekst & beeld: Annelijn Steenbruggen

Krachtplekken voor de toekomst

Een groeiend aantal jonge boeren wil niet toekijken hoe hun toekomst op het spel wordt gezet. Het sombere scenario van klimaatwetenschappers motiveert hen juist om te werken aan een leefbare planeet. Hoe? Als biodynamische boer!

Biodynamische bedrijven zijn krachtplekken voor de toekomst. Het zijn weelderige boerenlandschappen met bomen, struiken en bloemen waar vogels kwetteren, insecten zoemen, het slootwater en de lucht schoon zijn en waar vitaal voedsel wordt geproduceerd. Het zijn krachtplekken van hoop en vitaliteit voor alles wat leeft.

Jonge mensen worden niet alleen opgescheept met een ernstig klimaatprobleem en dramatisch verlies van biodiversiteit, maar ook met bizar hoge grondprijzen. Het aankopen van grond is voor een

startende boer onbetaalbaar geworden. Met de campagne 'krachtplekken voor de toekomst' geeft Stichting BD Grondbeheer de nieuwe generatie grond onder de voeten. Helpt u mee?

Met elke donatie van € 7,- verwerft BD Grondbeheer 1 m² landbouwgrond. Doneer direct via de QR-code.

Meter voor meter bouwen we met elkaar aan een veerkrachtige planeet.

Volg de groei van het aantal krachtplekken via: www.bdgrondbeheer.nl/krachtplekken-voor-de-toekomst